

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2025-51-26AI
Rīgā

08.09.2025.

Nr. 6-6/43

[Personai A]
[e-pasta adrese]

Par diskrimināciju politiskās piederības dēļ

Tiesībsarga birojs ir saņēmis [personas A] (turpmāk – iesniedzējs) 2025.gada 12.augusta iesniegumu (reģ. ar Nr.1356) saistībā ar iespējamo diskrimināciju politiskās piederības dēļ, nenodrošinot darba vietu pēc pašvaldības domes deputāta pilnvaru izbeigšanās.

Pamatojoties uz iesniegumā norādītajiem apstākļiem, Tiesībsarga birojā ierosināta pārbaudes lieta Nr. 2025-51-26AI.

I Faktiskie un tiesiskie apstākļi

I. 1 Iesniedzēja sniegtā informācija

[1] Iesniedzējs ir bijušais [...] novada pašvaldības domes deputāts. Pirms ievēlēšanas viņš ieņēma [skolas] direktora un vairākus citus amatus. Stājoties amatā pašvaldības domē, iesniedzējs atstāja [skolas] direktora amatu.

[2] 2025.gada 7.jūnija [...] novada pašvaldību vēlēšanās iesniedzējs kandidēja no politiskās partijas "Latvijas Zemnieku savienība. Latvijas Zaļā partija" saraksta, bet netika ievēlēts [...] novada pašvaldības domē. Atbilstoši Pašvaldības domes deputāta statusa likuma 2.panta otrajai daļai viņa deputāta pilnvaras izbeidzās ar domes nākamā sasaukuma pirmās sēdes dienu, proti, 2025. gada 27. jūnijā.

[3] Iesniedzējs norāda, ka Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta "Atlaišanas vai atvaļināšanas pabalsts" devītās daļas 4.punkts nosaka tiesības uz atlaišanas pabalstu vienas mēnešalgas apmērā pašvaldības domes deputātam, kurš ir atbrīvots no iepriekšējā amata (dienesta, darba) sakarā ar ievēlēšanu algotā amatā domē, pēc tam, kad viņš līdz ar deputāta pilnvaru izbeigšanos ir beidzis pildīt šā amata pienākumus un viņu divu nedēļu laikā nevar nodrošināt ar iepriekšējo vai līdzvērtīgu darbu.

[4] 2025.gada 7.jūlijā [..] novada pašvaldība informēja iesniedzēju, ka nevar viņu nodrošināt ar iepriekšējo darbu – [skolas] direktora amatu. Sekojoši, ņemot vērā iesniedzēja izglītību, kvalifikāciju un pieredzi viņam tika piedāvāts [..] novada pašvaldības izglītības iestādes – [..] direktora amats, un viņš tika aicināts līdz 2025.gada 11.jūlijam apstiprināt vēlmi kandidēt uz šo amatu. Lai gan iesniedzējs 2025.gada 6.jūlijā jau bija patstāvīgi pieteicies uz minēto amatu, viņš vēlreiz piekrita kandidēt uz vakanto amatu saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punktā noteikto un iesniedza piekrišanas apliecinājumu [..] novada pašvaldības domes priekšsēdētājam.

[5] Iesniedzējs sekojoši norāda, ka viņam netika nodrošināta iespēja piedalīties [..] novada domes komitejas sēdē, kurā sākotnēji tika skatīts jautājums par viņa apstiprināšanu. Savukārt 2024.gada 24.jūlija [..] novada pašvaldības domes sēdē viņam netika dots vārds jautājuma izskatīšanas sākumā, bet gan tikai pēc deputāta viņam uzdotā jautājuma, kas esot ietekmējis viņa iespējas aizstāvēt savas tiesības un saņemt objektīvu balsojumu. Sekojoši, iesniedzējs netika apstiprināts [..] novada [izglītības iestādes] direktora amatā.

[6] Iesniedzējs arī apgalvo, ka laikā, kad viņam tika piedāvāts vakantais [..] novada [izglītības iestādes] direktora amats, [..] novada pašvaldībā bija arī vairāki citi viņa pieredzei un izglītībai atbilstoši vakanti amati, bet neviens no šiem amatiem viņam netika piedāvāts.

[7] Sekojoši iesniedzējs uzskata, ka pamatojoties uz Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punktu pašvaldībai pēc iesniedzēja pašvaldības deputāta statusa izbeigšanās bija pienākums viņu nodrošināt ar iepriekšējo vai līdzvērtīgu amatu, bet viņa gadījumā šī prasība netika izpildīta, ko iesniedzējs uzskata par politisko izrēķināšanos saistībā ar viņa partejisko piederību.

I. 2 Tiesībsarga biroja konstatētie apstākļi

[8] Iesniedzējs ir bijušais [...] novada pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks, un iepriekšējās pašvaldību vēlēšanās iesniedzējs bija ievēlēts no politiskās partijas "Latvijas Zemnieku savienība. Latvijas Zaļā partija" saraksta.

[9] Saskaņā ar Pašvaldību domes vēlēšanu likuma 2.panta pirmajā daļā noteikto [...] novada domē tiek ievēlēti 19 deputāti. Pēc 2025.gada pašvaldību vēlēšanu rezultātiem [...] novada domē tika ievēlēti septiņi deputāti no saraksta "Nacionālā apvienība "Visu Latvijai!"-"Tēvzemei un Brīvībai/LNNK", Politiskā partija "Latvijas Reģionu Apvienība", Vidzemes partija, JKP Jaunā konservatīvā partija", pieci deputāti no saraksta "[...] novada partija", pieci deputāti no saraksta "Latvijas Zemnieku savienība. Latvijas Zaļā partija" un divi deputāti no saraksta "Jaunā Vienotība".

[10] 2025.gada 16.jūlijā notika [...] novada domes Izglītības, kultūras, jaunatnes un sporta lietu komitejas sēde. Pirms darba kārtības jautājumu izskatīšanas, komitejas sēdes vadītājs lūdza papildināt darba kārtību ar deviņiem papildjautājumiem, tai skaitā, Nr.18 "Par [...] novada [izglītības iestādes] direktora iecelšanu amatā". Izskatot jautājumu, atklātā balsojumā ar divām balsīm "par" un četrām balsīm "pret", komiteja nolēma noraidīt iesniedzēja kandidatūru [...] novada [izglītības iestādes] direktora amatam un virzīt jautājumu izskatīšanai domes sēdē. Pilns komitejas 2025.gada 16.jūlija sēdes protokols ir pieejams domes tiešsaistes vietnē.

[11] 2025.gada 24.jūlijā notika [...] novada pašvaldības domes sēde, kurā kā darba kārtības Nr.14 tika izskatīts jautājums "Par [...] novada [izglītības iestādes] direktora iecelšanu amatā". Pamatojoties uz Pašvaldību likuma 10.panta pirmās daļas 10.punktu un Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 2.punktu atklātā balsojumā ar piecām balsīm "par", 13 balsīm "pret" un vienam deputātam atturoties, dome nolēma neiecelt iesniedzēju par [...] novada [izglītības iestādes] direktoru.

[12] Kā redzams publiski pieejamajā domes sēdes videoierakstā, minētā jautājuma izskatīšanas laikā starp deputātiem notika debates, kurās jautājumi tika uzdoti arī pieaicinātajam iesniedzējam, kuram tika dota iespēja izteikties par savu redzējumu attiecībā uz [...] novada [izglītības iestādes] attīstību. Pilns domes 2025.gada 24.jūlija sēdes protokols ir pieejams domes tiešsaistes vietnē.

II Tiesībsarga biroja vērtējums un secinājumi

[13] Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.panta otro punktu, tiesībsargs sekmē vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu. Lai izvērtētu iesniedzēja iesniegumā ietvertos apgalvojumus par [...] novada pašvaldības rīcību, Tiesībsarga biroja ieskatā ir jāizvērtē divi atsevišķi jautājumi:

- no Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma izrietošās pašvaldības saistības attiecībā pret iesniedzēju;
- 2025.gada 24.jūlija [...] novada pašvaldības domes lēmuma “Par [...] novada [izglītības iestādes] direktora iecelšanu amatā” juridiskais statuss.

II.1. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma tvērums

[14] Pievēršoties izskatāmajā lietā norādītajiem apstākļiem, Tiesībsarga birojs vispirms atzīmē, ka iesniedzējs savā iesniegumā apgalvo, ka no Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punkta izriet pašvaldības pienākums nodrošināt iesniedzējam citu līdzvērtīgu darba vietu. Iesniedzējs sekojoši apgalvo, ka viņa gadījumā šī prasība netika izpildīta.

[15] Tiesībsarga biroja ieskatā iesniedzējs savā iesniegumā ir nepareizi interpretējis Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punktu un šī iesniedzēja interpretācija neatbilst likuma mērķim sekojošo iemeslu dēļ.

[16] Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 1.pants paredz, ka likuma mērķis ir panākt līdzvērtīgus nosacījumus atlīdzības noteikšanā valsts un pašvaldību institūcijās amatpersonām. Sekojoši likums paredz vienotu pieeju atlīdzības sistēmai, kas ietver amatpersonu mēnešalgas, piemaksas, prēmijas un dažāda veida pabalstus, kā arī nosaka atvaļinājumu piešķiršanas kārtību. Konkrētajā gadījumā Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.pants paredz **dažādus atlaišanas vai atvaļināšanas pabalstus**, cita starpā nosakot **pienākumu izmaksāt atlaišanas pabalstu** vienas mēnešalgas apmērā pašvaldības domes deputātam, kurš ir atbrīvots no iepriekšējā amata sakarā ar ievēlēšanu algotā amatā domē pēc tam, kad viņš līdz ar deputāta pilnvaru izbeigšanos ir beidzis pildīt šā amata pienākumus un viņu divu nedēļu laikā nevar nodrošināt ar iepriekšējo vai līdzvērtīgu darbu.

[17] Proti, minētā norma ietver **pašvaldības pienākumu izmaksāt atlaišanas pabalstu, un definē pabalsta apmēru un izmaksas noteikumus**, taču normas saturā nav ielasāms arī pašvaldības imperatīvs pienākums nodrošināt personu ar iepriekšējo vai līdzvērtīgu darbu. Pats normas saturs un tajā izmantotais formulējums prezumē tādu situāciju esamību, kurās pašvaldībai nav iespējams personu nodrošināt ar darba vietu, un tāpēc norma šādā situācijā paredz sniegt sociālo palīdzību vienreizēja pabalsta veidā.

[18] Tiesībsarga biroja ieskatā, minētais apstāklis šo normu nošķir no, piemēram, Darba likuma 156.panta ceturtajā daļā noteiktās situācijas, kur darba devējam ir noteikts imperatīvs pienākums nodrošināt darbinieku ar līdzīgu vai līdzvērtīgu darbu, un šis pienākums nav atkarīgs no darba devēja iespējām un atkāpšanās no tā nav pieļaujama.¹ Savukārt Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punktā šāds imperatīvs pienākums nav ietverts, jo gadījumos, kad pašvaldībai nav iespējams nodrošināt bijušo pašvaldības deputātu ar iepriekšējo vai līdzvērtīgu darba vietu, likuma norma pieprasa samaksāt atlaišanas pabalstu.

[19] Līdz ar to, Tiesībsarga biroja ieskatā, [...] novada pašvaldība, neapstiprinot iesniedzēju [...] novada [izglītības iestādes] direktora amatā, nav pārkāpusi Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punktā noteikto.

II.2. [...] novada pašvaldības domes 2025.gada 24.jūlija lēmuma juridiskais statuss

[20] Tiesībsarga birojs atzīmē, ka [...] novada pašvaldība domes lēmums tika pieņemts pamatojoties uz Pašvaldību likuma 10.panta pirmās daļas 10.punktu, kas paredz domes ekskluzīvu kompetenci iecelt amatā un atbrīvot no tā pašvaldības iestāžu vadītājus, un Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 2.punktu, kas nosaka pašvaldību kompetenci izglītībā un paredz, ka pašvaldība pieņem darbā un atbrīvo no darba tās padotībā esošo vispārējās izglītības iestāžu, tai skaitā speciālās izglītības iestāžu, profesionālās izglītības iestāžu, interešu izglītības iestāžu un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu, vadītājus.

[21] Papildus minētajam Tiesībsarga birojs uzskata par būtisku uzsvērt, ka saskaņā ar Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 4.punktu, iedzīvotāju izglītības, tostarp pirmsskolas izglītības, vidējās

¹ Attiecībā uz Darba likuma 156.panta ceturtajā daļā ietverto imperatīvo pienākumu skat. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 12.novembra spriedumu lietā Nr.SK-2608/2014 un Senāta Civillietu departamenta 2021.gada 16.septembra spriedumu lietā Nr.SK-783/2021.

izglītības, profesionālās ievirzes izglītības, interešu izglītības un pieaugušo izglītības nodrošināšana ir pašvaldības autonomā funkcija, kuras izpildi organizē un par to atbild pati pašvaldība.

[22] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu, administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Administratīvais akts ir arī lēmums par amatpersonas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo amatpersonas vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. **Administratīvie akti ir pakļauti tiesas kontrolei Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.**

[23] Tai pašā laikā administratīvais akts nav pašvaldības domes politisks lēmums, to starp, paziņojums par amatpersonu ievēlēšanu u. tml.. Politisks lēmums ir tāds lēmums, kuru likumā noteiktās kompetences ietvaros pieņem iestāde un kuru nav nepieciešams pamatot. Politisks lēmums, kas ir vērsts uz atsevišķu personu un rada noteiktas sekas, parasti atbilst arī visām obligātajām administratīvā akta pazīmēm. Tomēr atšķirībā no administratīvā akta politisks lēmums nav pamatojams ar juridiskiem apsvērumiem, un privātpersonai nav subjektīvo tiesību uz politiskā lēmuma izdošanu, un sekojoši **politiski lēmumi nav pakļauti tiesas kontrolei.**

[24] Līdz ar to, konkrētajā gadījumā ir nepieciešams izvērtēt, vai pašvaldības lēmums, ar kuru tiek apstiprināts pašvaldības iestādes, tai skaitā, izglītības iestādes vadītājs, ir administratīvais akts vai pašvaldības politisks lēmums.

[25] Augstākās tiesas judikatūrā ir izstrādāti vairāki kritēriji politiskā lēmuma nošķiršanai no administratīvā akta:²

- pieņemšanas procedūra (politisko lēmumu parasti pieņem balsojot);
- institūcijai, kas pieņem lēmumu, ir demokrātiski leģitīms raksturs;
- lēmuma būtība ir atkarīga no pieņēmēju politiskās gribas un uzticības.

[26] Pirmie divi kritēriji nav izšķiroši, jo politisku lēmumu var pieņemt vienpersoniski, savukārt administratīvo aktu var pieņemt balsojot. Savukārt demokrātiski leģitimētas institūcijas izdod gan administratīvos aktus, gan pieņem politiskus lēmumus.

² Skat. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 13.janvāra spriedumu lietā Nr.SKA-95/2010.

[27] Tādējādi vienīgais politiska lēmuma un administratīvā akta nošķiršanas kritērijs ir fakts, ka no tiesiskā regulējuma neizriet prasība, lēmumu pieņemot, izdarīt lietderības apsvērumus un to pamatot.³ Šajā gadījumā nav nozīmes tam, vai iestādes kompetence pieņemt lēmumu ir noteikta ar likumu – kā piemēram, konkrētajā gadījumā, kur pašvaldības kompetenci nosaka Pašvaldību likums un Izglītības likums, jo minētās normas nosaka tikai pašvaldības kompetenci iestādes vadītāja apstiprināšanā un lēmuma pieņemšanas procedūru, bet nepieprasa apstiprināšanu pamatot ar tiesā pārbaudāmiem juridiskiem apsvērumiem – tādiem apsvērumiem, kas ir noteikti tiesību normās un ir lēmuma pieņemējam saistoši, nosakot lēmuma saturu. Kaut arī tiesību normās var tikt noteikts, ka konkrētos amatos var ievēlēt tikai tādas personas, kas atbilst noteiktām prasībām, taču politiska lēmuma pieņemējam nav obligāti jābalso par vai pret konkrētas personas iecelšanu amatā, pat tad, ja viņa pilnībā atbilst visām likumā noteiktajām prasībām. Citiem vārdiem sakot, politiska lēmuma gadījumā lēmuma pieņemēja rīcības brīvība ir absolūta, un pieņemējam nav saistoši lietderības apsvērumi, proti, nav jāizvērtē vai lēmums ir piemērots, atbilstošs un nepieciešams.⁴

[28] Papildus iepriekš minētajam, Senāta praksē ir atzīts, ka pašvaldības amatpersonu ievēlēšana un atrašanās amatā ir tieši atkarīga no lēmuma pieņemēja - deputātu vairākuma iekšējās pārliecības, politiskās gribas un uzticības, kas ir subjektīvi jēdzieni un kā tādi nav un nevar tikt reglamentēti tiesību normās.⁵ Savukārt tiesa nevar izvērtēt, vai deputāti pareizi balsoja „par” vai „pret”, kā arī tiesa nevar likt deputātiem balsot „par” vai „pret”.⁶ Tā, piemēram, pašvaldības domes deputātu vairākums var pieņemt lēmumu par pašvaldības amatpersonas atlaišanu no amata, vadoties no subjektīviem apsvērumiem, un nepastāv tiesiski līdzekļi, kurus tiesa, izskatot sūdzību par šādu lēmumu kā administratīvo aktu, varētu izmantot, lai noskaidrotu deputātu rīcības motīvus un tādējādi izvērtētu lēmuma likumību.

[29] Tādējādi lēmums, kas ir balstīts uz iekšējas pārliecības un politiskās pārliecības kritērijiem, nevis uz konkrētām tiesību normām, nav atzīstams par administratīvo aktu, bet par politisku lēmumu, pašvaldības amatpersonai nav subjektīvu tiesību nedz iegūt amatu, nedz to paturēt, un lēmumi, kas saistīti ar viņas atrašanos amatā, nepakļaujas tiesas kontrolei.

³ J.Briede, E.Danovskis “Politiska lēmuma nozīme administratīvajās tiesībās”, Jurista Vārds, 11.08.2015 Nr.31 (883).

⁴ Turpat.

⁵ Skat. Senāta 2005.gada 17.maija lēmumu lietā SKA-237/2005.

⁶ Supra 2.

[30] Līdz ar to, ievērojot iepriekšminēto, Tiesībsarga biroja ieskatā 2025.gada 24.jūlija [...] novada pašvaldības domes lēmums "Par [...] novada [izglītības iestādes] direktora iecelšanu amatā" atbilst Augstākās tiesas judikatūrā noteiktajiem politiskā lēmuma kritērijiem un ir uzskatāms par politisku lēmumu Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas 4.punkta izpratnē, un sekojoši nav pakļauts tiesas kontrolei.

III Noslēguma secinājumi

Tādējādi, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25.panta pirmo daļu, pabeidzu pārbaudes lietu Nr.2025-51-26AI ar šādiem secinājumiem:

1. [...] novada pašvaldības domes 2025.gada 24.jūlija lēmums, ar kuru iesniedzējs netika apstiprināts [...] novada [izglītības iestādes] direktora amatā nepārkāpa Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 17.panta devītās daļas 4.punktā nosacījumus;
2. [...] novada pašvaldības domes 2025.gada 24.jūlija lēmums, ar kuru iesniedzējs netika apstiprināts [...] novada [izglītības iestādes] direktora amatā, ir uzskatāms par politisku lēmumu Administratīvā procesa likuma izpratnē un sekojoši nav pakļauts tiesas kontrolei.

Tai pašā laikā vēršu uzmanību, ka galīgu un vispārsaistošu interpretāciju par to, vai pašvaldības lēmums par pašvaldības izglītības iestādes vadītāja iecelšanu amatā ir politisks lēmums vai administratīvs akts, var sniegt tikai tiesa administratīvā procesa ietvaros, pārbaudot, vai pieteikums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to, ja iesniedzējs nepiekrīt atzinuma secinājumiem un uzskata, ka [...] novada pašvaldības domes 2025.gada 24.jūlija lēmums ir administratīvais akts nevis politisks lēmums, iesniedzējs var apstrīdēt pašvaldības lēmumu tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Pilāne